[2018] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1

ਐਨ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰੇਨਿਕਲ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 904)

05 ਸਤੰਬਰ, 2018

[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI), ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ- ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) - ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ - ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣਾ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 'ਮੀਸ਼ਾ' ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ - ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਕਤ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ – ਕਿਹਾ: ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ- ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ - ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਨੂੰ ਝੁਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਥੋਪਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ- ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ- ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ : 1.1 ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਂ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਰੋਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਰਤਬੱਧ ਹੈ। [ਪੈਰਾਂ 25, 26] [14-A-C]

1.2 ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ

ਸਾਹਿਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਦਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਸਾਹਿਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲਣ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਪਰਦੇਦਾਰ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਲਈ ਬਦਨਾਮ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬੌਧਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ "ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਪਰਿਪੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [14-D-H; 15-A]

1.3 ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਪੱਕਤਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਣਲਿਖਤ ਕੋਡਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ

ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਾਂ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28] [15-B-C]

1.4 ਇਹ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਮੰਗਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਦਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੀਰਣ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਾਜਬ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸੋਚ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 33] [19-G-H; 20-A]

XXXXXX

3 ਐਨ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ

1.5 ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਿਪੱਕ ਭਾਵਨਾ, ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਕੈਥੋਲਿਕਤਾ, ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ

ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ਵਾਦ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਜਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਸ਼ੁੱਧਤਾਵਾਦੀ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਵਾਕਰ ਵਜੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਲਿੰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸੰਪਰਕ ਹੋਵੇ। ਗਲਤ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 34] [20-B-E]

1.6 ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੁਣੇ ਗਏ ਪਲਾਟਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਇਕ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਇਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ, ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਠਕ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੋ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਪੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲਾ ਪਾਠਕ ਨਾਇਕ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਨਾਪਸੰਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪਿਰਾਮਿਡ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 35] [20-F-H; 21-A-C]

XXXXXX

1.7 ਜੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਸੰਵਾਦ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘੁਸਪੈਠ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਗਾੜਿਆ ਪਾਠਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਦਿੱਖ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 36] [21-D-E]

1.8 ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37] [21-F-G]

XXXXXX

5 ਐਨ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ

1.9 ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਕਸਤ ਵਿਚਾਰ, ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸ਼ੈਲੀ, ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਚਿੱਤਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਥੀਮੈਟਿਕ ਸਹਾਇਕ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਨੂੰ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। [ਪੈਰਾ 38] [22- C]

1.10 ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਲਈ ਸੱਚ ਹੈ ਉਹ ਨਾਵਲਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਥੋਪਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕੋਲ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39] [22-D-F]

ਦੇਵੀਦਾਸ ਰਾਮਚੰਦਰ ਤੁਲਜਾਪੁਰਕਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2015) 6 SCC 1: [2015] 7 SCR 853;** ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1980) 1 SCC 43: [1980] 1 SCR 1081;** ਸਮਰੇਸ਼ ਬੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਮਲ ਮਿੱਤਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1985) 4 SCC 289: [1985] 3 Suppl. SCR 17;** ਬੌਬੀ ਆਰਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1996) 4 SCC 1 : [1962] 2 Suppl. SCR 136;** ਵਾਇਕਾਮ 18 ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 1 SCC 761:** ਨਚਿਕੇਤਾ ਵਾਲਹੇਕਰ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਫਿਲਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ **(2018) 1 SCC 778;** ਆਦਰਸ਼ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **2018 (4) SCALE 390;** ਐਸ. ਰੰਗਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1989) 2 SCC 574 : [1989] 2 SCR 204 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 904

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਧੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਿੰਕੀ ਆਨੰਦ, ਵਧੀਕ ਵਕੀਲ ਜਨਰਲ (ASG), ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਊਸ਼ਾ ਨੰਦਿਨੀ ਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਮਾਧਵਨ, ਟੌਮ ਜੋਸੇਫ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੌਦਾਮਿਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੀਰਤੀ ਦੁਆ, ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਸ਼ਨੂੰ ਐਮ.ਐਲ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਐਮ.ਟੀ. ਜਾਰਜ ਅਨਿਲ ਪ੍ਰਤਾਪ।

XXXXXX

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[2015] 7 SCR 853	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 2**
[1980] 1 SCR 1081	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 3**
[1985] 3 Suppl. SCR 17	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1996] 2 Suppl. SCR 136	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 30**
(2018) 1 SCC 761	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 31**
(2018) 1 SCC 778	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 31**
2018 (4) SCALE 390	**ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 32**

[1989] 2 SCR 204	ਦਾ ਹਵਾਲਾਂ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 37

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ 1. ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਲੇਖਕ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਾਵਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਵਲ, ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਨਾਟਕ ਜਾਂ ਪਲੇਲੇਟ, ਛੋਟੀ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੰਬੀ, ਲੇਖ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਾਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਸੱਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਦਮ ਨੂੰ ਘਿਨਾਉਣਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਦੋ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਜੋ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਿਹਾਰਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭਿਅਤਾ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਕ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

XXXXXX

7 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

2. **ਦੇਵੀਦਾਸ ਰਾਮਚੰਦਰ ਤੁਲਜਾਪੁਰਕਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ**[1] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ " ਕਾਵਿਕ ਲਾਇਸੰਸ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ: -

“. . . . ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਵਿਵਸਥਿਤ ਮੀਟਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਰਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ; ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਬਣਾਓ; ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ; ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਓ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਰਸਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਾਲ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇ; ਵਿਅੰਗਾਂ, ਇਫਰਿਜ਼ਮਾਂ, ਬਦਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਵਾਂ, ਰੂਪਕਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਓ, " ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਲਝਣਾਂ ਹਨ " ਜਾਂ " ਜਿੰਦਗੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੈ" ਜਾਂ "ਸਮਾਜ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ "; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਲਾਖਣਿਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਸਕਦੇ ਹਨ, "ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਅੱਖ" ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ

ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਸਦੀਪਕਤਾ ਵੇਖੀ", ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਠਕ "ਸਦੀਪਕਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰੋਸਾਈਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗਾ। ਹੈਮਲੇਟੀਅਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹਨ; ਹਰੇਕ ਇੱਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ; ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਵਾਇਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਟਕਕਾਰ, ਕਵੀ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਕਲਾਸੀਕਲ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਮਾਂਸਵਾਦ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਟਸ, ਬਾਇਰਨ ਜਾਂ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ ਵਰਡਸਵਰਥ ਵਰਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹਨ। ਕੋਈ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਪੋਪ ਜਾਂ ਡ੍ਰਾਈਡੇਨ ਵਾਂਗ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਜ਼ਰਾ ਪੌਂਡ, ਟੀ.ਐਸ.ਇਲੀਅਟ ਜਾਂ ਪਾਬਲੋ ਨੇਰੂਦਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ।

---

[1] (2015) 6 SCC 1

XXXXXX

3. **ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ**[2], ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਈਅਰ, ਜੇ. ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ 'ਸਤਿਅਮ, ਸਿਵਮ, ਸੁੰਦਰਮ' ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਕਿਹਾ: -

"12. ... ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਨੂੰਨ, ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰੈਜੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ. ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਗੇ, ਜੋ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਹੀ ਵਿਵਹਾਰ, ਸਮਾਜ ਦੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਆਸਟਿਨੀਅਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬੰਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਬੰਜਰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਖੋਜ ਲਈ ਫਲਦਾਇਕ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਪੁਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜੋਖਮ ਭਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਬਹਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਵਾਜਬ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ 'ਪੁਲਿਸਿੰਗ' ਕਲਾ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]

4. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ: -

“15. ... ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦੰਡਾਤਮਕ ਨੁਸਖੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਇਕੱਲਾ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਝੁਕਣਾਂ, ਤਪੱਸਵੀ ਜਪਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਪਿਆਰ, ਸਾਥ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਆਮ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ

ਕੁਝ ਪਾਗਲ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਆਸਕਰ ਵਾਈਲਡ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ: 'ਸੰਜਮ ਇਕ ਘਾਤਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਧੂ ਵਾਂਗ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

16. ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਤਮਤਾ ਅਤੇ <u>ਅਸਫਲਤਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਹਾਰਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।</u> [ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]

[2] (1980)1 SCC 43

XXXXXX

9 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

5. ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ "ਵਿਹਾਰਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ" ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲੀਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ "ਵਿਹਾਰਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲ "ਮੀਸ਼ਾ" ਭਾਵ ਮੂਛਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਰਲ ਦੇ ਕੋਜ਼ੀਖੋਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਲਿਆਲਮ ਹਫਤਾਵਾਰੀ "ਮਾਤਭੂਮੀ" ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਸੀ।

6. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ/ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬ 'ਮੀਸ਼ਾ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਮਾਤਭੂਮੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

7. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਮੀਸ਼ਾ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨ ਜਾਂ ਪੜਤਾਲ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜੋ 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਜੋ ਵਿਗਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਿਨਸੀ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

8. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰੀਰ

ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ।

XXXXXX

9. ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਲਈ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਤਹਿਤ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

10. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 'ਚਾਰਲੀ ਹੇਬਡੋ' ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ/ਪ੍ਰਬੰਧਨ/ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸਹਿ-ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

11. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2, ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4, 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ 'ਮਾਤਭੂਮੀ' ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਭਾਗ-2 ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ/ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਉਹ 'ਮੀਸ਼ਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ/ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

12. ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 02.08.2018 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਐਮ.ਟੀ. ਜਾਰਜ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਇ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ, ਮਾਤਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਦਾਇਰ ਕਰਨਗੇ।

XXXXXX

11 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

13. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਾਤਭੂਮੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਐਮ.ਟੀ. ਜਾਰਜ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਇਆਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਤਾਬ 'ਮੀਸ਼ਾ' ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

14. 'ਮੀਸ਼ਾ' ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਚਨ ਉਰਫ ਮੀਸ਼ਾ (ਮੂਛਾਂ), ਪਾਵੀਅਮ, ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਵਾਚਨ ਪਾਵੀਅਮ ਅਤੇ ਚੇਲਾ ਦੇ ਛੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੌਜਵਾਨ ਵਾਵਚਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰੇ ਦੀ ਘਾਹ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਵੀਅਮ ਇੱਕ ਪੁਲਾਯਾ (ਖੇਤ) ਤੋਂ ਕੱਚੇ ਕੇਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਔਰਤ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਵਚਨ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਦੇ ਅੱਧ ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਤੂਫਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ, ਪਾਵੀਅਮ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਾਵਚਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਤੂਫਾਨ ਦੇ ਘੱਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਾਵਚਨ ਨੂੰ ਦੋ ਆਦਮੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਦੀ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਲਾਯਾ (ਕਸਬੇ) ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਚਨ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

15. ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਵਚਨ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਥੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਮਾਲਾਬਾਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਥੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਖੂੰਖਾਰ ਮੂਛਾਂ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਵੱਡੀਆਂ ਮੂਛਾਂ ਪਹਿਨ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਥੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਾਵਚਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ ਵਾਲ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਮਾਲਕ ਨੇ ਵਾਵਚਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਨ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਵ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇੱਕ ਖੂੰਖਾਰ ਮੂਛਾਂ (ਮੀਸ਼ਾ) ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਵਚਨ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਾਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਹੋਕੇ ਚੀਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

16. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਡਰ ਗਏ ਅਤੇ ਸੀਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਵਾਚਨ ਦੀਆਂ ਮੂਛਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਬਦਨਾਮ ਦੰਤਕਥਾ ਬਣ ਗਈ। ਵਾਵਚਨ ਦੀਆਂ ਮੂਛਾਂ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਰਮ ਦੱਸਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਮਲਿਆ ਜਾ ਕੇ ਲੜਕੀ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਅੱਧ ਨੰਗਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

17. ਜਦੋਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਦੌਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਵਾਵਚਨ, ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁੱਟਨਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਾਵਚਨ ਕੁੱਟਨਾਦਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਥਾਵਾਂ, ਲੋਕਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ।

18. ਵਾਚਨ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪਾਵੀਅਮ ਅਤੇ ਚੇਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਚੇਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। (ਮੀਸ਼ਾ) ਵਾਵਚਨ ਉਰਫ ਮੂਛਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਪ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੂਛਾਂ ਖੁਦ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕੁੱਟਨਾਦਨ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਮੀਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਥਾਨੂ ਲਿੰਗਾ ਨਾਦਰ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ, ਕੁੱਟਨਾਦਨ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਨਾਦਰ ਦੀ ਰਹੱਸਮਈ ਮੌਤ ਨੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਕਰੂਮਾਥਰਾ ਇਤਿਚਾਨ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਤਾਕਤਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਕਿ ਮੀਸ਼ਾ ਇਤਿਚਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

19. ਪਰ ਮੀਸ਼ਾ ਉੱਤਰੀ ਕੁਟਨਾਦਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਕੁਮਾਰਕੋਮ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰੇਨੇਨ ਸਯਿਪ (ਸਾਹੇਬ) ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਕੁੱਟਨਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਭੇਤ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਬ੍ਰੇਨਨ ਸਾਹੇਬ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਵਸੂਲਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਵਰਾਚਨ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਬੇਕਰ ਸਯਿਪ ਦੀ ਮਦਦ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਓਸੇਫ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਮਛੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਬੇਕਰ ਸਯਿਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਲਿਆਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

20. ਬੇਕਰ ਸਯਿਪ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਮਬਾਨਾਡ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਦੇ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਖਰੀ ਮਗਰਮੱਛ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਕਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੀਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਮਗਰਮੱਛ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬੇਕਰ ਸਯਿਪ ਉਸਦਾ ਬੇਟਾ ਨੋਇਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਓਸੇਫ ਦੇ ਨਾਲ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

13 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

21. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ, ਕੁੱਟਥੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਝੀਲ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਬੇਟਾ ਕੁੰਜਾਚਨ ਕੁੱਟਥੀ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ ਕੁੰਜਚਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁੱਟੀ, ਨਾਰਾਇਣਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਜੋ ਮੂਛਾਂ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਮੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਕਰਸ਼ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਕੱਟਾ ਪੁਲਾਵਨ ਨਾਮਦੇ ਲੁਟੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਸ਼ਾ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੀਤਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

22. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਵਚਨ ਉਰਫ ਮੀਸ਼ਾ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

23. ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ "ਮੀਸ਼ਾ" ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਮਾਤਭੂਮੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ.ਟੀ. ਜਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਇਆਂ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਪੰਨਾ 26 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

"ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਜੋ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੁੜੀਆਂ ਮੰਦਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ? ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

"ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲਈ", ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

"ਨਹੀਂ", ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੈਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ।

ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ ਤਾਂ," "ਉਹ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਮੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ? ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖਾਸ

ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਿਰੂਮੇਨੀਆਂ (ਮੰਦਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਜਾਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ। ਕੀ ਉਹ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਸਨ"?

24. ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਮੁੱਢਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਮੀਸ਼ਾ' ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਔਰਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਤਹਿਤ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

25. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਪੱਖੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਗਲਾ ਨਹੀਂ ਘੁੱਟਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

26. ਸਾਹਿਤ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਤਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਗਲਾ ਨਾ ਘੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਗਲਾ ਨਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਰੋਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਰਤਬੱਧ ਹੈ।

27. ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਦਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਸਾਹਿਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲਣ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਪਰਦੇ'ਤੇ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਲਈ ਬਦਨਾਮ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬੌਧਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੋਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ "ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ" ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਠੰਢੀ ਸਰਦੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਸਟਿਸ ਲੂਈ ਬ੍ਰਾਂਡੀਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲੈ ਕੇ, "ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੋਚਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

15 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

28. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਪੱਕਤਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਣਲਿਖਤ ਕੋਡਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਅਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਸੰਦ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਾਂ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

29. **ਸਮਰੇਸ਼ ਬੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਮਲ ਮਿੱਤਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ**[3] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ।PC ਦੀ ਧਾਰਾ 292 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਕ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ 'ਸਰੋਦੀਆ ਦੇਸ਼' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾਵਲ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ, ਅਰਥਾਤ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ, ਵੰਡਿਆ, ਛਾਪਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ, ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ: -

"29. ... ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੇਖ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ, ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਅਸ਼ਲੀਲ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਇੰਨੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਡਿੱਗਣਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਵੱਈਆ, ਭਾਵੇਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪਿਊਰਿਟਨ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਾਲਾ ਜੱਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੇਖ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ

'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੱਜ ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਢਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਲੇਖਕ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੱਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।..

---

[3] (1985) 4 SCC 289

XXXXXX

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ: -

"35. ... ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ - ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਵਾਂ ਲਿੰਗਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣਗੇ - ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਵਜੋਂ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਗੇ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਠਕ ਭੈੜਾ, ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਹਨ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ। ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਜਾਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਆਦ ਦੇ ਪਾਠਕ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਰਣਨ ਸਹੀ ਸੁਆਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜੇ ਸੁਆਦ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਜਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੋਵੇ। "

XXXXXX

30. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ **ਬੇਬੀ ਆਰਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ**", ਜਿਸ ਨੂੰ "ਬੈਂਡਿਟ ਕੁਈਨ ਕੇਸ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਐਲਾਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਹਾਣੀ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਅਪਮਾਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਸੂਮ ਔਰਤ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਡਕੈਤ ਬਣਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

27. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੰਗੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰੇਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੌ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਣਨ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਨੇਮਾਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਜਿਸ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਫੂਲਨ ਦੇਵੀ ਦੀ ਨਗਨਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਬੇਦਿਲੀ 'ਤੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਇੱਜ਼ਤ ਖੋਹਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨੰਗਾਪਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੇਸਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਮ ਸ਼ਿੰਡਲਰ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਦੇ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ

ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੰਝੂ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹਨ, ਤਰਸ, ਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ- ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਵਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਂਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬੈਂਡਿਟ ਕੁਈਨ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਫੂਲਨ ਦੇਵੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨੰਗੀ ਪਰੇਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੂਲਨ ਦੇਵੀ ਉਹ ਕਿਉਂ ਬਣ ਗਈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ: ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। '

ਉਪਰੋਕਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਨਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਾਇਡ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਗਾੜੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸੰਜਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਗਾੜਵਾਲੇ ਚਿੰਤਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ, ਸੈਟਿੰਗ, ਉਹ ਤੱਤ ਜੋ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਤੱਤ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

31. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵਾਇਕਾਮ 18 ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਚਾਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਮ ਪਦਮਾਵਤ ਦੀ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਬੌਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰੇਗਾ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਚਿਕੇਤਾ ਵਾਲਹੈਕਰ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਫਿਲਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਲਮ ਹੋਵੇ, ਡਰਾਮਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਨਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਤਰ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧਤਾਵਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਚੇਤੰਨ ਜਾਂ ਉਪ-ਚੇਤਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਭੜਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

[5] (2018) 1 SCC 761

[6] (2018) 1 SCC 778

XXXXXX

19 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

32. **ਆਦਰਸ਼ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**[7] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ "ਗਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲੀਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸੈਲੂਲਾਇਡ 'ਤੇ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:
-

" . . . ਕਿਸੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਢੰਗ, ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਚੁੱਪ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅਰਧ ਮੇਲੋਡਰਾਮੈਟਿਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੋਚ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ:

“. . ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ

ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਲ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰ ਬਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਅਰਧ ਕੋਮਾ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੀਰਣ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ CBFC ਵੱਲੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

33. ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਦਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੀਰਣ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਾਜਬ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਰਜ ਓਰਵੈਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸੋਚ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਬੌਧਿਕ ਕਾਇਰਤਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

---

[7](2018) 4 ਸਕੇਲ 390

XXXXXX

34. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੰਦਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਿਪੱਕ ਭਾਵਨਾ, ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਕੈਥੋਲਿਕਤਾ, ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਪਾਗਲ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ਵਾਦ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਸ਼ੁੱਧਤਾਵਾਦੀ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਵਾਕਰ ਵਜੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਲਿੰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸੰਪਰਕ ਹੋਵੇ। ਗਲਤ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। "ਵੁਥਰਿੰਗ ਹਾਈਟਸ" ਦਾ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਹੀਥਕਲਿਫ" ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, "ਨਾਲਾ ਦਮਯੰਤੀ" ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ

ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਵਿਗਾੜ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

35. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੁਣੇ ਗਏ ਪਲਾਟਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਇਕ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਇਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਪਾਠਕ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਠਕ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੋ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਪੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲਾ ਪਾਠਕ ਨਾਇਕ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਨਾਪਸੰਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ

ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪਿਰਾਮਿਡ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

19 ਐਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ @ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਨੀਕਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ
[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਧੀਸ਼ (CJI)]

36. ਜੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਸੰਵਾਦ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘੁਸਪੈਠ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇਹ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇਹ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, "ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਹ ਅਸਲ ਹੈ"। ਇੱਕ ਵਿਗਾੜਿਆ ਪਾਠਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਦਿੱਖ ਹਨ।

37. ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ

ਕਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ. ਰੰਗਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 19 (2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਤਰੇ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ: -

XXXXXX

" 45. . . ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖਤਰਾ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ "ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਗ ਵਿੱਚ ਚਿੰਗਾਰੀ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਚੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

---

8 (1989) 2 SCC 574

38. ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਟਮਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਸ

ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਕਸਤ ਵਿਚਾਰ, ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸ਼ੈਲੀ, ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਚਿੱਤਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਥੀਮੈਟਿਕ ਸਹਾਇਕ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਨੂੰ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

39. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਲਈ ਸੱਚ ਹੈ ਉਹ ਨਾਵਲਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਥੋਪਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕੋਲ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

40. ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ, ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਵੋਲਟੇਅਰ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਰੱਖਿਆ ਕਰਾਂਗਾ" ਜਦੋਂ ਕੋਈ

ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਲੇਜ਼ਰ ਬੀਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

41. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi